

## Remekmű Lillafüreden

József Attiláról számos szobor készült, már 1947-ben pályázatot hirdettek egy köztéri szobrára, de a költőhöz méltó alkotások még sokáig vártak magukra. A lillafüredi Palotaszállónál egy eléggé megviselt emléktábla örökölte meg az 1933-as írótalálkozót és az *Óda* születésének emlékét. Varga Éva látnoki varázssal, szellemi derúval öntötte bronzba a magyar és világirodalom páratlan pillanatát, emberközelséget formálón örökölte meg a költőt: személyes kézjegye nemcsak jelöli, de hőst lélek-közelségben láttatja is.

A teljes alakos, életnagyságú szobor egy lehunytt szemű, befelé néző, a létezés kivételes pillanatát meditativ elmélyüléssel átélő, gondolkodó, önmagát a létezés titkainak átadó emberalak, akiben együtt lélegzik ember, élet és természet. (Mivel a szabadtér „felszívja” a méreteket, hogy valóságosnak érezzük, a szobrászművész az 5/4-es méretarányt választotta.) Az irodalom és általában a művészet lényege az emberfelmutatás, mint szentmísen az úrfelmutatás. Ennek hatásos, művészi eszköze a megállított kép, a pillanat benyomásainak rögzítése. A művész a maga eszközeivel keresi és találja meg azt a metafizikai pontot, ahol megalkothatja az elérhetetlent, a mindig keresett, de soha fel nem található tökéletességet. Varga Éva ebből a művészi emberfelmutatásból, tökéletességből alkotott valami hiteleset, fontosat és igazat a leggyönyörűbb természeti környezetben található József Attila-szoborban.

Az emlékszobor egy függőkertben áll, vele átellenben látható a vízesés, alatta fut el a Szinva patak. A szoboralak nekitámaszkodik egy kőpárkánynak; magába gyűjti-fogadja a Mindenséget, az emberi létezés teljességét. Magunk körül látjuk a természet csodálatos világát: megszólal bennünk az *Óda* nyitánya: „*Itt ülök csillámló sziklafalon*” A szemlélő felnéz a költőre, aki egyszerre vonzza és távolítja is a tekintetet. A szobor körül érezhető az áhíttá váló tisztelet kultikus varázsköre. Az alkotás lelkisége átsugárzik rajtunk is. A teremtett világban a teljesség megörökített pillanata felragyog a természet szépségében, az emberi mikrokozmoszból érkezik az üzenet. Az installáció, a rendezés

művészete a megjelenítő létezés csöndjében, amely a törékeny és tűnékeny édenkertre emlékeztet. Amint az *Ódában* felfedezzük a létezés örömét, a költő szobrában is megsejtjük az ábrázolás csodáját, a természeti és az emberi-szellemi princípium megnyilatkozását, a Mindenség üzenetét, a szépség, az öröm, az örök csönd „jelenvető emlékezetét” és tudatosul bennünk: „*A lét dadog, / csak a törvény a tiszta beszéd.*” A költő „*az őssejtig vagyok minden ő*” hitével vallotta, az emberi élet legfőbb célja, szakrális törvénye: „*orcádon nyiljon ki a szerelem / s méhednek áldott gyümölcse legyen.*” A költői parafrázis az *Üdvözlégy Mária* szakrális textusából ered: „*áldott vagy Te az asszonyok között és áldott a Te méhednek gyümölcse, Jézus.*”

József Attila szerint: „*a szemléleten s a gondolaton kívül a megismerésnek egy harmadik módja is megadatott számunkra és ez a művészi megismerés, amelyet ihletnek nevezhetünk.*” A csöndre irányuló emberi szellem a vallást, a világra irányuló ember szellemi megnyilatkozása pedig a költészetet hozta létre. A lillafüredi József Attila szobornál megérezzük, hogy „*a teremtett világ csak a végtelen 'árnyékában' igazán realitás. Nincs realitás a végtelen csöndje nélkül. (...) amikor az ember szelleme a szóra, a világra és a csöndre irányul, megszületik a költészet*” (Vasadi Péter).

A művészi alkotás titka az élményátadás, az önátadás, szellemünk örömeinek átadása, az elindulás a szeretet örömforrása felé, megélése a Csöndből eredő Szeretet pillanatának. Varga Éva megtalálta a proporcionálisan arányított világot és a végtelent, az *Óda* ihlető, esztétikai és erkölcsi erejének genezisét: az új erővonalak mentén születő és honoló csöndet, a személyes, tündöklő karakterét. Embertől emberig, csöndtől csöndig épül a lelki híd a művészet eszközeivel is.

A szobor mögött látható vízesés a távoli tengernek és a semmi határmezsgyéjének, a Mindenségnek akusztikai üzenete. Az igazság a világ megismerésének a nyelve, amely a láthatón túl ablakot nyit a láthatatlanra is. A teremtett világ befoghatatlan, a művészet csak sejteti a bizonyosságot, amikor bepillant a létbe,

fényt villant az egyetemes teljességbe. Varga Éva szobrát a környezetbe is nagyszerűen belekomponálta. (A *compono* jelentése összeköt, alkot, költ, ebből ered minden jelentése és az ember teljes odaadását követeli, vagyis „*lelkierőt gyakorol*” „*Eszerint az erényre készülés az igazság mélyebb megismerése, akár tudományos, akár művészi igazság.*” (Kodály Zoltán.)

A gyönyörű természeti és architektúrai szépségek együttesébe komponált József alkotás valóra váltotta az Ódában rejlő szobrászati ígéretet. A szeretetsugárzás nagyszerű pillanatból, egy költői remekműből az újraalkotás szobrászati remekművéből jött létre. Megszólít a mű, megfog bennünket, ha az újraalkotás sikeres, az új alkotás megérinti a nézőt. A szemlélő hasonlót érez, mint a szobrász, aki láthatóvá teszi hőstét tehetségével, a saját lelkével és általa üzeni: „*Az igazat mondd, ne csak a valódit.*”

Varga Éva érdeme, hogy létre tudta hozni a művészi katarzisz élményét: a látvány hatására felfénylő szakrális-spirituális pillanatban felhangzik bennünk a

létezés öröme: „*Ahol a szabadság a rend, mindig érzem a végtelent.*” Akár természettudományi módszerekkel vizsgáljuk az Univerzum rendjét, akár a lelkiségünkkel kutatjuk, mindig – mint a távolban a párhuzamos két egyenes – a Végtelennel találjuk magunkat szemben.

Jól látta Páskándi Géza: „*A rossz társadalmak sajátja, hogy dúl bennük az élő-kínzatos és a halott-kényeztetés. A túlélő büntudat forrását istenné emeli, hogy a halott ne haragudják reá (...) Mert félünk, mint a primitív népek, a »visszajáró« halottaink igazától. Ezért hízogunk emléküknél.*” A József Attila istenélményét elsőként elemző Sík Sándor szerint költőnk „*országos volt a pusztulásban*”, de „*egyben-másban / Istenhöz is hasonlított*”, ajkán a „*ne ránts on el a semmi sodra*” fohással halt meg, élete végpontján „*tetten érte szívében az Istent.*”

Lillafüred eddig is számon tartott irodalmi emlékhely volt, remélhető, hogy ezután zárandokhelyé is válik.





E számunk megjelenését a budapesti



a



NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA

és a



A fotókat Kovács Károly, Nagygyörgy Zoltán és Megyeri Pál készítették.

## Szerkesztőségi helyreigazítás

Elnézést kérünk a tisztelt olvasótól, amiért a múlt számunkban Kovács Nándor Párhuzamos életképek c. írásában (80. o.) Hadik András híres hadvezérünk neve véletlen folytán Jánosra keresztelődött át.

**Aracs****A délvidéki magyarság közéleti folyóirata**

Alapító: *Aracs Társadalmi Szervezet, Szabadka*

Kiadó a *Logos Grafikai Műhely, Tóthfalu*

Főszerkesztő: *Utasi Jenő*

Felelős szerkesztő: *Vajda Gábor*

Olvasószerkesztő, lektor: *Gubás Ágota*

Fedőlapterv: *Gyurkovics Hunor*

Szerkeszti a szerkesztőbizottság. Tagjai:

*Bata János, Cirkl Zsuzsanna, Gubás Jenő, Gábrityné  
Molnár Irén, Gyurkovics Hunor (képzőművészeti szerkesztő),  
Matuska Márton, Tari István, Utasi Jenő, Vajda Gábor*

- Egyes szám ára 100,00 kettős számé 200,00 dinár, évi előfizetés 400,00 dinár + postaköltség. Külföldi előfizetés a belföldinek kétszerese.

Szerkesztőségi fogadóórák:

**hetente szerdán 8-tól 12 óráig** a szabadkai Városi Könyvtár földszinti olvasótermében. A szerkesztőség címe: **Gradska Biblioteka - Városi Könyvtár, 24000 Subotica - Szabadka, Dušan cár u. 2. Telefon: (024) 553-115. Fax: (024) 542-069.**

Készült a Logos Grafikai Műhelyben, 800 példányban

A folyóirat megrendelhető: **Grafička Radnja „LOGOS”  
24427 TOTOVO SELO  
Zlatiborska 4.**

e-mail: [logos@tippnet.co.yu](mailto:logos@tippnet.co.yu)

[vajda@suonline.net](mailto:vajda@suonline.net)

Tel/fax: +381 (0)24-883-040

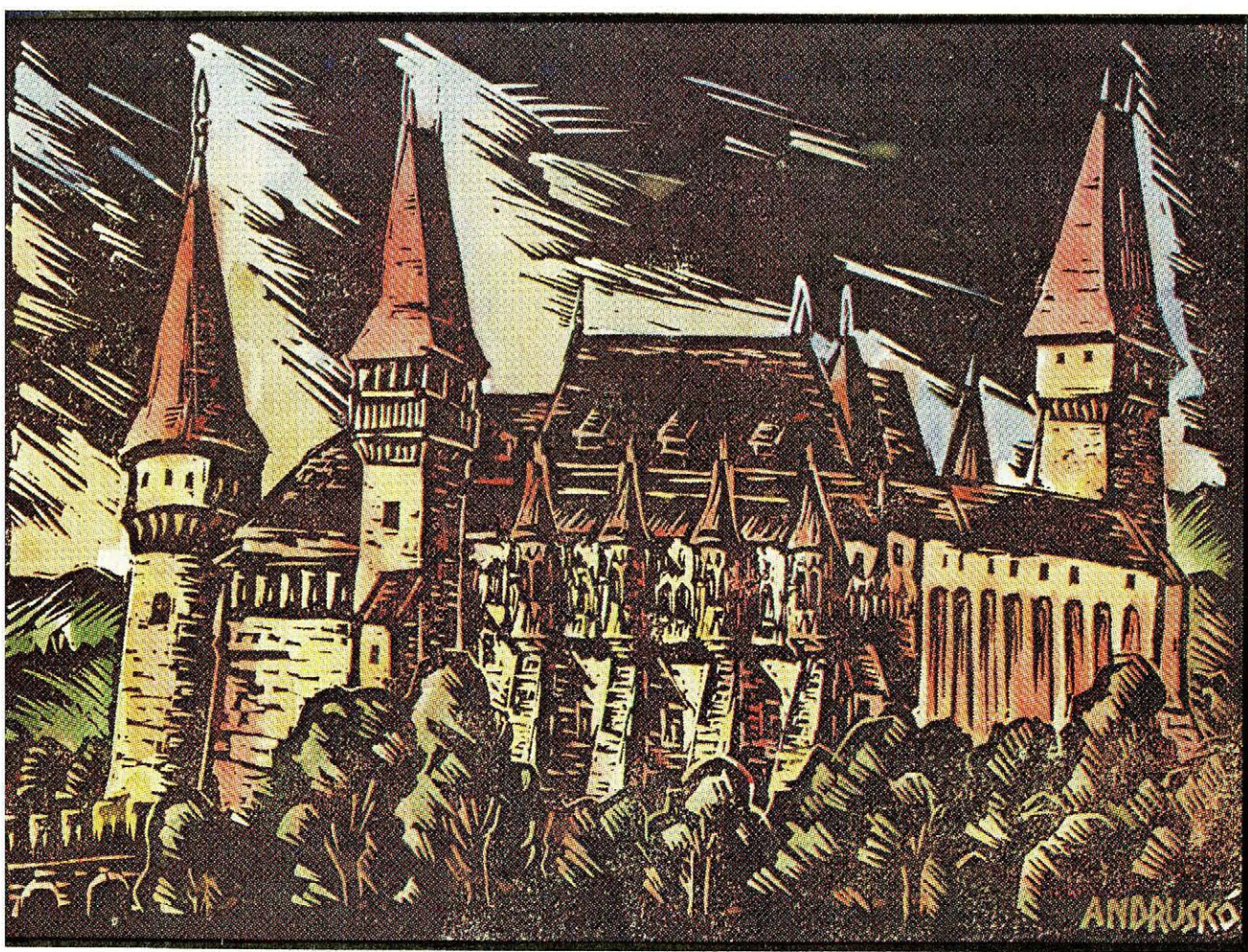
Olvasható az interneten: [www.aracs.org.yu](http://www.aracs.org.yu).

A Logos folyószámlaszáma:  
335-5022-27 Metals Banka AD Novi Sad Expozitura Senta

A Szerbiai Igazságügyi Minisztérium a 651-01-157/2001-08 szám alatt jegyezte be a folyóiratot.



Római emlék



Vajdahunyadvára

